אי לא שרית ליה אתי לכבויי א"ר יהודה בן שילא א"ר אסי א"ר יוחנן [א]הלכה כר' יהודה בן לקיש במת: אין ניאותין הימנו לפי שאינו מן המוכן: תנו רבנן (א)[ב]מותר השמן שבנר ושבקערה אסור ורבי שמעון מתיר: **מתני'** [ג]מטלטלין נר חדש אבל לא ישן רבי שמעון אומר כל הנרות מטלטלין חוץ מן הנר הדולק בשבת: **גמ'** [ד]ת"ר מטלטלין נר חדש אבל לא ישן דברי רבי יהודה ר"מ אומר [ה]כל הנרות מטלטלין חוץ מן הנר שהדליקו בו [ו]בשבת ר' שמעון אומר חוץ מן הנר הדולק בשבת כבתה מותר לטלטלה אבל כוס וקערה ועששית לא יזיזם ממקומם ור' אליעזר בר' שמעון אומר מסתפק מן הנר הכבה ומן השמן המטפטף ואפי' בשעה שהנר דולק אמר אביי רבי אליעזר ברבי שמעון סבר לה כאבוה בחדא ופליג עליה בחדא סבר לה כאבוה בחדא דלית ליה מוקצה ופליג עליה בחדא דאילו אבוה סבר כבה אין לא כבה לא ואיהו סבר אע"ג דלא כבה אבל כוס וקערה ועששית לא יזיזם ממקומם מאי שנא הני אמר עולא סיפא אתאן לר' יהודה מתקיף לה מר זוטרא אי הכי מאי אבל אלא אמר מר זוטרא לעולם רבי שמעון וכי קשרי רבי שמעון בנר זוטא דדעתיה עלויה אבל הני דנפישי לא והתניא מותר השמן שבנר ושבקערה אסור ורבי שמעון מתיר התם קערה דומיא דנר הכא קערה דומיא דכוס א"ר זירא פמוט שהדליקו בו בשבת לדברי המתיר אסור לדברי האוסר מותר למימרא דרבי יהודה מוקצה מחמת מיאוס אית ליה מוקצה מחמת איסור לית ליה והתניא [ז]ר' יהודה אומר כל הנרות של מתכת מטלטלין חוץ מן הנר שהדליקו בו [ח]בשבת אלא אי איתמר הכי איתמר א"ר זירא פמוט שהדליקו עליו בשבת ד"ה אסור לא הדליקו עליו ד"ה מותר: אמר [ט]רב יהודה א"ר מטה שיחדה למעות אסור לטלטלה מיתיבי' רב נחמן בר יצחק מטלטלין נר חדש אבל לא ישן ומה

אי לא שרית ליה וכו'. אבל במוטל לחמה לא שרי: **מתני'** **מטלטלין נר חדש.** שאינו מאוס וחזי לאישתמושי (א) להדיא שלא דלק בו נר מעולם: **אבל לא ישן.** דמוקצה מחמת מיאוס הוא: **גמ'** **חוץ מן הנר שהדליקו.** ואף על גב שכבה אסור דאית ליה לרבי מאיר מוקצה מחמת איסור ולית ליה מוקצה מחמת מיאוס: [ב]**חוץ מן הנר הדולק בשבת.** בעוד שהוא דולק אסור שמא יכבה הנר: **עששית.** כוס גדול של זכוכית שקורין לנפ"א: **לא יזיזם ממקומן.** ואפי' כבה הנר ולקמן מפרש טעמא: **מן הנר הכבה.** דכיון דכבה והולך לא מחייב תו משום מכבה: **כבה אין לא כבה לא.** דלא שמעינן ליה לרבי שמעון דשרי במתני' אלא מותר שמן שבנר ושבקערה דמשמע לאחר שכבה: **מאי אבל.** מדקאמר אבל מכלל דבנר מותר: **בזוטא.** דדעתיה עליה מבע"י סבר שיכלה השמן מהר ואשתמש בנר לכשיכבה: **אבל הני.** לא אסיק אדעתיה שיכבו כל היום: **ור' שמעון מתיר.** וקערה נפישא. קשיא קערה אקערה: **דומיא דנר.** קתני לה דזוטרא: **פמוט.** מנורה של מתכת ואינה מאוסה: **לדברי המתיר.** ר' מאיר המתיר בנר ישן: **אוסר.** בהאי דמוקצה מחמת איסור כדקתני לעיל חוץ מן הנר שהדליקו בו בשבת: **לדברי האוסר.** רבי יהודה האוסר בנר ישן של חרס התם הוא דמאיס אבל הכא שרי ולית ליה מוקצה מחמת איסור: נר של מתכת לא מאיס כגון של נחשת דלא בלע: **שיחדה למעות.** מיתסרא בהזמנה בעלמא ואע"פ שלא הניח עליה מעולם: **מטלטלין נר חדש.** והא רבי יהודה קאמר לה דאית ליה מוקצה. אלמא לא מיתסר בהזמנה מדקאמר אבל לא ישן ולא קתני אבל לא המיוחד לכך:

הניח

רב הכא טלטול מן הצד הא תנן בפ' נוטל (לקמן קמב:) מעות שע"ג הכר מנער את הכר והן נופלות ואבן שעל פי החבית מטה על צדה וכו' ומוקי לה רב התם בשוכח אבל במניח נעשה בסיס לדבר האסור והכא (ב) (חשיב) בשוכח מדשרי שמואל וכל דבר שדעתו ליטלו בשבת ולא להניחו כל השבת *אפילו מניח חשיב כשוכח כי ההיא דמנער את הכיסוי והם נופלות אע"פ שמתכוין כיסה בדבר שאינו ניטל ואפי' רבנן דרבי אלעזר בן תדאי שרו בכי האי גוונא דהכא דהא שרו פגה שהטמינה בתבן וחררה שהטמינה בגחלים אם מגולה מקצתה ובמכוסה כולה פליגי דרבי אלעזר שרי אפי' מכוסה כולה דתוחב בכוש או בכרכר ואומר ר"י דיש לחלק *דהכא עיקר הטלטול לצורך מת ולא דמי לכל הנהו שעושה עיקר הטלטול לצורך כר וחבית ולא לצורך מעות ואבן א)ולהכי לא מייתי הכא פלוגתא דר' אלעזר בן תדאי ורבנן וע"ק לר"י דאפי' בטלטול דמת שיש לאסור יותר מאלו טלטול מן הצד כדפי' שרי שמואל ובסוף במה טומנין (לקמן דף נ:) אמר שמואל האי סכינא דביני אורבי דלה ושלפה והדר דלה שרי ואי לא אסיר ופירש בקונט' לקמן דאסור משום טלטול מן הצד וכן קשה דרב הונא אמר התם האי סליקוסתא דלה ושלפה והדר דלה שרי ואי לאו אסור א"כ אסר טלטול מן הצד ובסוף תולין אמרי בי רב טלטול מן הצד לא שמיה טלטול ואמרי בי רב היינו רב הונא כמו שמפרש ר"ת בספ"ק דסנהדרין (דף יז: וסם(ט)) ונראה לר"י דרב הונא ושמואל לא אסרי התם משום טלטול מן הצד אלא משום שמסיר עפר ומרחיב הגומא ואיירי דאיירי לעיל מיניה בגומא נקטה ומותיב מהטומן לפת וצנונות דסתם לפת וצנונות לאו דלה ושלפה ולהכי חשיב הש"ס תיובתא ור"ה ושמואל *הוו ידעי לה דמתני' היא בסדר זרעים אלא דדחקי לאוקמה בדלה ושלפה והש"ס לא ניחא ליה לאוקמה הכי ועומדת בתיובתא: **מתוך** [י]שאדם בהול על מתו אי לא שרית לי' אתי לכבויי. ואע"ג דגבי ממון (ג)אמרינן איפכא אי שרית ליה אתי לכבויי היינו משום שאין מצטער על ממונו כמו על מתו ואי שרית ליה מתוך שיהא טרוד להציל ישכח שהיום שבת ויבא לכבות בשוגג אבל על מתו מצטער ביותר ואי לא שרית ליה אתי לכבויי במזיד: **שבנר** ושבקערה אסור ור' שמעון מתיר. ואחר השבת מותר אפי' לר' יהודה וה"נ תניא לקמן גבי נויי סוכה אסור להסתפק מהן עד מוצאי י"ט האחרון אבל בנר הכי שרי וקשה לר"י דמ"ש מנר חנוכה דתניא [ל]כבה ליל ראשון מוסיף עליו בליל ב' ומדליק בו כבה ליל ח' עושה לו מדורה בפני עצמו מפני שהוקצה למצותו ואומר ר"י דנר חנוכה עיקרו לא להנאתו בא אלא לפרסומי ניסא ומשום חביבותא דנס אינו מצפה שיכבה אלא מקצה לגמרי למצוה אבל נר שבת להנאתו בא ויושב ומצפה שיכבה ולכן מותר וא"ת ומ"ש נר שכבה דאסור לטלטל לר' יהודה מסוכה רעועה דעלמא דמהני בה תנאי כדאמר לקמן בשמעתין ואם התנה עליה הכל לפי תנאו ומוקי לה במסכת ביצה (דף ל:) בסוכה דעלמא ורעועה דאתמול דעתיה עלויה שתפול ונר נמי דעתיה עלויה שיכבה ואמאי אין מועיל תנאי להסתפק ממותר השמן ולר"ש נמי יועיל תנאי להסתפק מן השמן המטפטף בשעה שהנר דולק וי"ל דהתם סוכה דעלמא היתה עשויה מזמן גדול ועתה ביה"ש אינו בודל ממנה ויושב ומצפה מתי תפול אבל נר עיקר הקצאתו הוא ביה"ש ודחייה בידי' לצורך שבת וחמיר טפי ולא מהני ביה תנאי(ב): **לדברי** המתיר אסור. פי' בקונטרס לדברי ר' מאיר וא"ת מאי קמ"ל הא בהדיא קאסר ר' מאיר נר שהדליקו בה באותו שבת וי"ל דה"א ה"מ בנר של חרס דאית ביה תרתי מוקצה מחמת מיאוס ומחמת איסור קמ"ל דאפי' בשל מתכת דלא מאיס ולית ביה אלא מוקצה מחמת איסור אסר ר' מאיר ואין נראה לר"ת דלפי זה הא דמסיק דברי הכל אסור לא הוי אלא ר' מאיר ור' יהודה דקאי עלייהו ולא ר"ש ומפרש וכן פר"ח לדברי המתיר היינו ר' שמעון אסר כאן בפמוט דהא פמוט גדול הוא ככוס וקערה ועששית כמו פמוטות של בית ר' דשילהי כל כתבי (לקמן קכא.) לדברי האוסר היינו ר' מאיר ור' יהודה דאסרי בנר חרס שהדליקו בו באותו שבת וה"מ בנר של חרס דאיכא תרתי מוקצה מחמת מיאוס ומחמת איסור אבל בנר מתכת שרו ומסיק דאפי' בשל מתכת אסר ר' מאיר וה"נ אמרי' בפ"ק דחולין (דף טו.) ע"כ לא שרי רבי מאיר אלא במבשל דראוי לכוס אבל בשוחט לא(ב): **מטה** שיחדה למעות אסור לטלטלה. נראה דאפי' לצורך גופה או לצורך מקומה אסור דכיון שיחדה למעות שוב אין עושין ממנה שום תשמיש *והויא כמנורות דאסור לטלטלה לרבי יהודה אפילו לצורך גופה ומקומה ולרבי שמעון לא אסור שום מוקצה לצורך גופו ומקומו אלא מוקצה מחמת חסרון כיס:

מסורת הש"ס

א) [לקמן מו: ביצה ל:], ב) חולין יד., ג) תוספתא שבת פ"ג, ד) ר"ג באותה שבת, ה) חולין טו., ו) בכ"י באותה שבת, ז) [בתמ"ש תוס' יבמות קח: ד"ה אמר וכו' תוכח לכו' גרסי' הכא רב הונא ע"ש], ח) [דבור זה שייך לעיל במשנה], ט) בתוד"ה אלא, י) שייך לעמוד הקודם, כ) [לקמן קיז:], ל) [בש"ס לא נמצא מקומו אלא בשאלתות פ' וישלח הביאו הרא"ש פרק במה מדליקין דף ט' וכתיר וכ"י סימן תרעז]

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מטלטלין וכו' לאישתמושי ביה להדיא: (ב) תוס' ד"ה דכ"ע טלטול וכו' אבל במניח נעשה בסיס לדבר האסור והכא חשיב כשוכח מדשרי שמואל דאפילו מניח דבר שדעתו ליטלו בשבת ולא להניחו כל השבת חשוב כשוכח כי ההיא דמנער:

◆

גליון הש"ס

תוס' ד"ה דכ"ע בו' אפילו מניח חשיב כשוכח כי ההיא דמנער. עי' לקמן דף נא ע"א תוס' ד"ה או שמתן: בא"ד דהכא עיקר. עי' לעיל דף לט ע"א תוס' ד"ה מפני שמוח: בא"ד הוו ידעי לה דמתני' היא. עי' מנחות דף ט ע"א תוס' ד"ה חסר כלום. ומו"ק דף ה ע"א תוס' ד"ה לאחרי: תוס' ד"ה שיחדה בו' והויא כמנורות. לעיל דף לו ע"א:

◆

מוסף רש"י

מותר השמן שבנר. נר קרוזי"ל, מותר השמן שנותן בנר או בקערה, שמן שניתן להדלקת הנר של שבת וכבה, שמותר יש בה משום מוקצה ואסור (ביצה ל:). מטלטלין נר חדש. שלא הדליקו בו מעולם, נר של חרס וכשהוא חדש חזי למילתי' ביה פירי, אבל לא ישן. דמוקצה הוא מחמת מיאוס, שהדעת קצה בו (חולין יד:). כל הנרות של מתכת מטלטלין. דשל מתכות לא מאיסי אפילו ישנים, כגון של נחושת וכיוצא בהן. חוץ מן הנר שהדליקו בו באותה שבת. שהיה נר דולק בו בין השמשות, דמוקצה מחמת איסור, שאסור לכבות הנר, נאסר גם הוא לטלטל, וכיון שהוקצה לבין השמשות הוקצה לכל היום (שם טו.).

◆

רבינו חננאל

כי לא שרית ליה לטלטולי אתי לכבויי ולמעבד איסורא דאורייתא. א"ר יהודה בר שילא א"ר אסי א"ר יוחנן הלכה כר' יהודה בן לקיש במת. ואין ניאותין ממנו לפי שאינו מן המוכן. ת"ר מותר השמן שבנר ושבקערה אסור להסתפק ממנו, ור"ש מתיר. מטלטלין נר חדש אבל לא ישן, אע"ג דקיי"ל דהלכתא כר' שמעון בכולה שבת, בהא לית הלכתא כוותיה, חדא דהנא דידן קתני דברי ר' יהודה סתמא במתניתין. ובברייתא מפרש דברי ר' יהודה מטלטלין נר חדש אבל לא ישן, ר' מאיר אומר כל הנרות מטלטלין חוץ מן הנר שהדליקו בה באותה שבת. נמצא ר' מאיר ור' יהודה שניהן אוסרין בנר שהדליקו בו באותה שבת, ור"ש מתיר ולית הלכתא כוותיה, דהוא יחיד במקום רבים. ואע"פ דא"ר יוחנן אנו אין לנו אלא בנר כר' שמעון, אמרו ליה לר' יוחנן לא סבירא ליה טעמא דר"ש. ואפילו ר"ש לא שרי לטלטולי בשבת (בַּאֵר שכבה) אלא בנר קטן דכיון דהוא נר קטן ושכנו מעט דעתו עליו מאתמול לכשיכבה יטלטלנו ואינו מוקצה, אבל נר גדול כגון כוס [ו]קערה ועששית שיתכן שידליקו היום כולו לא אמרינן דחשיב עלייהו מאתמול לכשיכבו יטלטלם, אלא אמרינן ודאי כיון דגדולים הן נתייאשו מלטלטלן ומוקצין הן, לפיכך קתני סיפא אבל כוס וקערה ועששית לא יזיזם ממקומם. וכן כיוצא בהן, פעמים שיש קערה ועששית קטנה דומיא דנר קטן ודינם כדין נר קטן, ופעמים שיש נר גדול דומיא דקערה ועששית ודינו כדינם. והא דא"ר אלעזר [בר"ש] מסתפק אדם מנר הכבה ומשמן המטפטף אע"פ שהנר דולק. א"ר זירא פמוט שהדליקו עליו לדברי המתיר בנר אסר בפמוט, כלומר לר' שמעון דמתיר בנר קטן בפמוט שהוא גדול אוסר, ולדברי ר' מאיר ור' יהודה שאוסרין בנר של חרש מפני שהוא מטונף והוא צאוי כולו ולפיכך הקצהו מאתמול, בפמוט שהוא של מתכת ואינו מטונף מתיר. ירושל' נר מאוס, פמוט אינו מאוס. תני נר המונח על הדלת פותח ונועל בשבת ובלבד שלא יתכוין לכבות. רב ושמואל פתרין לה בשוכח ומקללין למאן דעבד כן, [יכרת] ה' לאיש אשר יעשנה וגו'. ואקשי' ולר' יהודה מוקצה מחמת מיאוס אית ליה, מוקצה מחמת איסור שהדליקו בה באותה שבת לא, והתניא ר' יהודה אומר כל הנירות של מתכת מיטלטלין חוץ מן הנר שהדליקו בה באותה שבת. ואסיקנא הכי. לדברי הכל פמוט היא שהיא מנורה שאין לה אלא קנה אחד ואין על ראשה אלא כף אחת, הדליקו עליו באותה שבת דברי הכל (אחר) אסור, לא הדליקו עליו דברי הכל מותר. הא דאמר רב מיטה שייחדה למעות והניח עליה מעות[ו], והיו עליה המעות כל בין השמשות, אע"פ שנטלו המעות עכשיו ואינם במיטה אסור לטלטלה, אסיקנא דרב

עין משפט נר מצוה

מח א מיי' פכ"ו מהל' שבת הלכה כא סמג לאוין סה טוש"ע או"ח סימן שיא סעיף א:

מט ב מיי' פ"ה מהל' שבת הלכה יג ופרק כו הלכה יד סמג לאוין סה טוש"ע או"ח סימן רסה סעיף ג וסימן רעט סעיף א:

נ ג מיי' פכ"ו מהלכות שבת הלכה י יא טוש"ע או"ח סימן רעט סעיף א:

◆

לעזי רש"י

לנפ"א. מנורה.

◆

תוס' ישנים

א) ולר"ת דהכא שרי טפי ככר או תינוק מטלטול מן הצד ובפ' נוטל (דף קמב:) אמר לא אמרו ככר או תינוק אלא למת בלבד ומפרש לר"ת ע"י ככר או תינוק אסר דברים שלא במת אע"ג דשרי טלטול מן הצד למת:

ב) ורשב"א מפ' דהכא חמיר טפי לפי שהוא בסיס לדבר האסור:

ג) ורשב"א מפרש דאפילו למאי דס"ד אמי הסיא דהולך שפיר דבמוקצה מחמת איסור דהתם אפי' ר"ש מודי דאף על גב דשרי מתנגלה בשבת התם אינו מעלה על לבו שיסתעה שום אדם בשבת והוי כמו דיש כמינו במחובר דפרש"י דלילה [דף כד:] דאפילו ר"ש אסר בגרוגרות ולימוקין מדלא לקמן מאתמול אקצינהו:

◆

רב נסים גאון

אמר ר' זירא פמוט שהדליקו עליו באותה שבת לדברי המתיר אוסר לדברי האוסר מתיר. פמוט מין מנורה ויש לה קנה אחד, וכמנחות בפרק הקומץ את המנחה (דף כח:) כשאמרו על דרך קושיא ואימא נמי באה זהב באה קנים אינה באה זהב אינה באה קנים, השיבו ההוא פמוט מיתקרי. והפמוט שהזכיר ר' זירא בשמועה זו נחשת היא וחדש ואינו נמאס, ואם הדליקו עליו נר באותו שבת הרי הוא מוקצה מחמת איסור ולפי שהוא מנוקה מלכלוך לא הוי מוקצה מחמת מיאוס. ועל דעת ר' מאיר שהיה מתיר טלטול הפמוט אם לא הדליקו עליו באותה שבת, זה הפמוט אע"פ שהוא כחדש שאינו נמאס אסור לטלטלו לפי שנהיה מוקצה מחמת איסורו מפני הנר שהדליקו עליו באותו יום. ועל דעת ר' יהודה שהיה אוסר טלטול נר חדש הרי הפמוט מותר לטלטלו לפי שנראה נר חדש ואינו מאוס. ולפיכך באה הקושיא מידי למימרא דר' יהודה מוקצה מחמת מיאוס אית ליה מוקצה מחמת איסורו לית ליה והתניא. ובגמ' דבני מערבא גרסי מעשה היה וטילטלו פמוט מתחת הנר בשבת מה אנן קיימין, אי כר' מאיר אפילו פמוט יהא אסור כמו שאמר כל הנרות מטלטלין חוץ מן הנר שהדליקו בה באותה שבת וזה הפמוט הדליקו בו באותה שבת והרי הוא לר' מאיר אסור, ואי כר"ש אפילו נר עצמו יהא מותר וכל שכן הפמוט שיהא מותר ואין אנו צריכים להודיענו זה ההיתר בפמוט על דעת ר' שמעון שהיה סובר נר עצמו מותר לטלטלו, וכ"ש פמוט מתחתיו. אלא כן אנן כר' יהודה דר' יהודה אומר נר מאוס פמוט אינו מאוס. וזה סיוע הפירוש שפירשנו, אבל באורחי זה הטעם כי ראיתי מי שפירש אותו כטעם אחר וסבר שר' שמעון שהוא מתיר בנר אוסר בפמוט. ולדבריהם בתלמוד ארץ ישראל אי כר' שמעון אפילו נר עצמו יהא מותר נתבאר כבר שר' שמעון מתיר הנר עצמו וכ"ש הפמוט.

א) עי' ברשב"א וברמב"ן. ב) ט"ס כאן.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones